

ФТОМОВА

Олена Сергіївна
oftomova@hotmail.com

УДК 314.172

ВПЛИВ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ НА ЗМЕНШЕННЯ РІВНЯ БІДНОСТІ
ТА НЕРІВНОСТІ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
ПІСЛЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ 2007 РОКУздобувач, Інститут
демографії та соціальних
досліджень ім. М.В. Птухи
НАН УкраїниFISCAL POLICY IMPACT ON POVERTY AND INEQUALITY IN UKRAINE
AND THE EUROPEAN COUNTRIES AFTER THE 2007 GLOBAL FINANCIAL
CRISIS*FTOMOVA Olena Serhiivna – postgraduate student, Institute for Demography and Social Studies after M.V. Ptukha of the NAS of Ukraine*

Після світової фінансової кризи 2007 року багатьма країнами були застосовані фінансові заходи для подолання наслідків економічного спаду та підтримки населення. Водночас зростаючий дефіцит державного бюджету та боргу змушував уряди багатьох країн проводити фінансову консолідацію. В даній роботі були досліджені питання впливу фінансової політики на зменшення рівня бідності та нерівності в Європейських країнах та Україні. Проаналізована політика державних витрат на категорії, які безпосередньо впливають на рівень і якість життя, а саме на соціальну допомогу, освіту та охорону здоров'я.

* * *

После мирового финансового кризиса 2007 года многими странами были применены финансовые меры для преодоления последствий экономического спада и поддержки населения. В то же время растущий дефицит государственного бюджета и долга заставил правительства многих стран проводить финансовую консолидацию. В данной работе были исследованы вопросы влияния финансовой политики на уменьшение уровня бедности и неравенства в Европейских странах и Украине. Проанализирована политика государственных расходов на категории, которые непосредственно влияют на уровень и качество жизни, а именно на социальную помощь, образование и здравоохранение.

* * *

After the global financial crisis in 2007, many countries have been using fiscal measures in order to overcome the effects of economic downturn and to support vulnerable population. At the same time, growing budget deficit and government debt forced many governments to use fiscal consolidation. In Ukraine, fiscal consolidation included reducing social benefits, employee compensation, subsidizing, reducing social protection costs, education, and health, which had a negative impact on people's living standards.

The share of public expenditures for categories that directly affect the poverty and quality of life, such as social assistance, education and health in Ukraine is average among European countries. At the same time, the living standards are lower, which shows the inefficiency of public funds usage. Unlike European countries, public health expenditures in Ukraine has been declining for the past decades. Increasing the share of public health expenditures, as well as reforming the health care system and increasing its effectiveness, are critical in supporting poor population. Public expenditure on education is higher than the average in Europe. However, education system is ineffective and needs structural reforms, such as more targeted financing, change in remuneration in the education field, teacher training, educational equipment improvement, and increase the efficiency of administrative resources use. Expenditures on social assistance and pensions also correspond to the average in Europe. However, the level of average retirement benefits is one of the lowest in Europe, and public spending on pensions and the pension fund deficit in one of the highest. Therefore it is necessary to ensure the solvency of the pension system first. Ukrainian pension system issues need to be addressed in a comprehensive way, which includes formalize large informal sector, reduce the possibility of early retirement, and reduce inequality among pension recipients. Under current conditions, the constraints of the state budget, the shadow economy, the growth of the labor migration from Ukraine, fiscal reforms should be primarily aimed at redistribution of expenditures in favor of the poorest and more vulnerable population.

Ключові слова: фінансова політика, державні видатки, фінансова консолідація, соціальна допомога, бідність, нерівність

Ключевые слова: финансовая политика, государственные расходы, финансовая консолидация, социальная помощь, бедность, неравенство

Keywords: fiscal policy, public spending, fiscal consolidation, social assistance, poverty, inequality

ВСТУП

У сучасних умовах питання зниження рівня бідності та нерівності гостро стоїть як в Україні, так і в багатьох країнах світу. Глобальна фінансова криза 2007 р. різко відобразилась на економічному розвитку країн, що, насамперед, вплинуло на більш вразливі верстви населення. Після кризи 2007 р. в Європейських країнах були застосовані різні фінансові заходи для подолання наслідків економічного спаду, а саме збільшення

видатків на стимулювання економічного розвитку та підтримку населення. Водночас постійно зростаючий дефіцит бюджету та борг зумовлювали уряди багатьох країн проводити фінансову консолідацію. Державна політика видатків, а саме витрат на соціальні програми, освіту та охорону здоров'я прямо впливає на добробут домогосподарств, зменшує соціальну та економічну нерівність, допомагає в подоланні бідності. Динаміка державних видатків серед Європейських країн

до і після фінансової кризи 2007 р. не є однаковою і зумовлена різними історичними, економічними та політичними факторами. Незважаючи на це в Європейських країнах за останні роки спостерігається позитивна тенденція зменшення нерівності, бідності та підвищення якості життя. Тому аналіз фіскальних заходів Європейських країн є важливим для визначення найефективніших заходів для України. Враховуючи це, порушена у статті проблема впливу фіскальної політики видатків на рівень бідності та нерівності є актуальною як для науки, так і для практики.

МЕТА РОБОТИ

Метою дослідження є макроекономічна оцінка впливу фіскальної політики видатків на рівень бідності та нерівності в Україні та країнах Європейського Союзу, а також виявлення існуючих в Україні недоліків та шляхів їх подолання на прикладі Європейських країн.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У проведенні даного дослідження використовувались методи порівняння, структурно-логічного аналізу, статистичного аналізу та узагальнення. Інформаційною основою були взяті наукові праці, нормативно-правові акти, офіційні дані державної служби статистики України, міністерства фінансів України, Евростату, Європейської комісії, міжнародної організації праці, інституту статистики Юнеско.

РЕЗУЛЬТАТИ

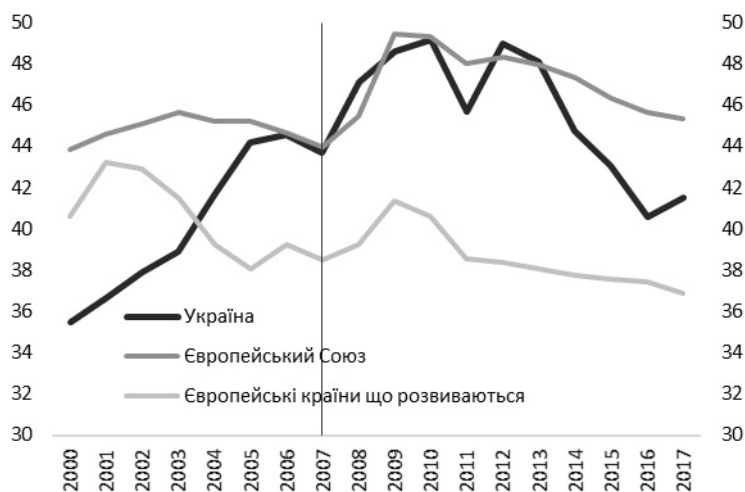

Рис. 1. Загальний обсяг державних видатків в Україні та Європейських країнах до і після світової фінансової кризи, відсотків ВВП. [побудовано за даними [3]]

Після світової фінансової кризи 2007 р. багато Європейських країн застосовували різні фіскальні заходи для подолання наслідків економічного спаду. Були застосовані такі інструменти, як втручання у підтримку фінансової системи, збільшення видатків на підтримку та стимулювання економічного росту в умовах рецесії, а також підтримку населення та зменшення впливу кризи на найбільш вразливі групи населення. Світова фінансова криза 2007 р. підкреслила важливість застосування фіскальних інструментів та поставила нові питання в їх використанні, такі як допустимий розмір державного дефіциту, боргу, а також ефективність використання державних фінансів. Джон Мейнард Кейнс стверджував, що зниження споживчих витрат у часи

Фіскальна політика відіграє критичну роль у вирішенні питань зменшення бідності та нерівності. Відомо, що фіскальні заходи є впливовим інструментом і майже завжди ведуть до зниження нерівності [1]. У країнах з розвинутою економікою заходи фіскальної політики зменшують нерівність доходів до сплати податків і трансфертів приблизно на третину. Витрати на освіту та охорону здоров'я також мають великий вплив на нерівність. У країнах, що розвиваються, вплив фіскальних заходів на нерівність є меншим завдяки нижчим та менш прогресивним податкам та витратам [2]. Що стосується зниження рівня бідності, то існують різні приклади, інакше кажучи, фіскальна політика не завжди веде до зниження бідності, іноді навіть може стимулювати її зростання. Економічна класифікація заходів фіскальної консолідації включає у себе як сферу витрат, так і надходжень. Заходи, які стосуються державних витрат, це зазвичай скорочення поточних витрат, соціальних програм, інвестування. Заходи, які стосуються державних надходжень, зазвичай включають у себе збільшення податків.

У світовій економічній історії існували різні підходи до використання фіскальних інструментів. До Світової Депресії 1929-1939 рр. вважалось, що державне втручання має бути обмеженим. Так само і перед Світовою фінансовою кризою 2007-2009 рр. багато країн зменшили розмір та вплив уряду на економіку. Але після 2007 р. країни повернулись до більш активного застосування фіскальної політики (рис. 1).

рецесії необхідно компенсувати збільшенням державних витрат навіть за рахунок державного дефіциту. Він вважав, що держава має підтримувати належний рівень сукупного попиту в країні для запобігання високого рівня безробіття. Після досягнення повної зайнятості ринок може повернутися до «laissez-faire» підходу (підходу невтручання) і з часом борг буде погашений. Якщо додаткові державні витрати приведуть до зростання інфляції, уряд має збільшити податки і, таким чином, вивести надлишкові гроші з економіки. Кейнс наголошував на можливості виникнення вторинної вигоди від збільшення державних витрат під час рецесії, а саме "ефекту мультиплікатора". Згідно з цією теорією, 1 долар державних витрат збільшує загальний

економічний обсяг виробництва більш ніж на 1 долар. Інші економісти, на відміну від прихильників теорії Кейнса, вважають, що державний дефіцит становить загрозу економічному зростанню. Занадто великий борг, спричинений постійним дефіцитом, у кінцевому підсумку, змушує уряд підвищувати податки, здійснювати інфляційну монетарну політику або не виконувати свої боргові зобов'язання. Крім того, продаж державних облігацій витісняє приватних емітентів з ринку капіталів та може привести до спотворення ціни та

процентних ставок.

Розглянемо більш детально політику державних видатків в Україні та Європейських країнах після світової фінансової кризи 2007 р. Постійно зростаючий дефіцит бюджету та загальнодержавного боргу зумовлював проведення фіскальної консолідації в Європейських країнах та в Україні. Завдяки фіскальній консолідації в Україні з 2009 р. по 2017 р. державні витрати у співвідношенні до ВВП скоротились на 7,3 відсотки ВВП (табл. 1).

Таблиця 1

Загальнодержавні витрати в Україні за економічною та функціональною класифікацією

[складено за даними [4], [5] та розрахунками автора]

	2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017									2014-09 2017-09 2017-14			2014-09 2017-09 2017-14		
	% ВВП									% ВВП			Різниця		
	Економічна класифікація									Частка консолідації, %			Частка консолідації, %		
Витрати	47.0	47.5	44.2	47.2	46.5	44.2	41.7	38.6	39.7	-2.9	-7.3	-4.5	100	100	100
Компенсація працівників	11.8	11.8	10.7	11.5	11.7	10.5	9.6	9.5	9.1	-1.3	-2.7	-1.4	45	37	32
Використання товарів та послуг	7.6	7.5	7.0	7.6	6.9	6.9	7.3	6.7	8.4	-0.7	0.8	1.5	24	-11	-34
Інтерес	1.2	1.6	2.0	1.9	2.5	3.3	4.5	4.1	3.8	2.2	2.6	0.4	-76	-36	-10
Субсидії	3.0	2.5	2.0	3.1	2.1	2.3	1.3	1.0	1.5	-0.6	-1.5	-0.9	22	21	19
Гранти	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0	-1	-2
Соціальні виплати	19.8	19.3	17.6	21.1	22.2	20.1	18.1	16.1	15.3	0.3	-4.5	-4.8	-11	62	108
Інші витрати	3.7	4.7	4.8	2.0	1.2	1.0	0.8	1.1	1.6	-2.7	-2.1	0.6	95	29	-14
Чисті / валові інвестиції в нефінансові активи	0.9	1.2	1.5	1.4	1.1	0.8	1.3	2.1	2.0	-0.1	1.1	1.2	3	-15	-26
	Функціональна класифікація														
Витрати	47.9	48.7	45.7	48.6	47.6	45.0	43.0	40.7	41.7	-2.9	-6.3	-3.3	100	100	100
Публічні комунальні послуги	3.7	4.3	11.6	3.8	4.4	4.9	5.6	5.7	5.6	1.2	1.9	0.6	-41	-30	-20
Оборона	1.0	1.1	1.0	1.0	1.0	1.7	2.6	2.5	2.5	0.7	1.5	0.8	-23	-23	-23
Громадський порядок та безпека	2.6	2.7	2.5	2.6	2.7	2.8	2.8	3.0	3.0	0.2	0.3	0.1	-7	-5	-4
Економічні питання	4.3	4.1	4.5	4.4	3.4	2.6	1.9	2.6	3.3	-1.7	-1.0	0.7	59	16	-22
Охорона навколишнього середовища	0.3	0.3	0.3	0.4	0.4	0.2	0.3	0.3	0.2	-0.1	0.0	0.0	2	0	-1
Житлові та комунальні витрати	0.8	0.5	0.7	1.4	0.5	1.1	0.8	0.7	0.9	0.3	0.1	-0.2	-11	-2	6
Здоров'я	4.1	4.3	3.9	4.3	4.3	3.7	3.6	3.2	3.5	-0.4	-0.7	-0.3	14	11	8
Відпочинок, культура та релігія	0.9	1.1	0.8	1.0	0.9	0.9	0.8	0.7	0.8	0.0	-0.1	-0.1	1	2	2
Освіта	7.2	7.4	6.7	7.3	7.2	6.3	5.8	5.5	6.0	-0.9	-1.3	-0.3	31	20	10
Соціальний захист	22.8	23.0	13.7	22.4	22.8	20.6	18.7	16.5	15.8	-2.2	-7.0	-4.8	75	112	145

Загалом до 2017 р., фіскальна консолідація в Україні, яка проводилась за рахунок скорочення видатків, включала в себе зниження соціальних виплат, зменшення компенсацій працівникам, субсидій, зменшення використання товарів і послуг та інших витрат. За функціональною класифікацією консолідація проводилась за рахунок скорочення витрат на соціальний захист, освіту, економічні питання, здоров'я. Такі заходи прямо впливають на рівень життя найбільш вразливих верств населення.

В Україні до світової фінансової кризи 2007 р. загальні державні видатки були нижчі за середні видатки в Європі, а в 2017 р. трохи вищі. Загалом, як видно з рис. 2, динаміка загальнодержавних витрат до і після фінансової кризи 2007 р. не є однаковою серед Європейських країн. Майже половина країн, у тому числі Болгарія, Чехія, Польща, Німеччина, Угорщина, Швеція скоротили свої загальні державні видатки після кризи 2007 р. на декілька відсотків ВВП. Бельгія, Нідерланди, Норвегія, Фінляндія, Франція, Україна – навпаки збільшили державні видатки, в той час як Португалія та Швейцарія у 2017 р. мали такі ж самі видатки відносно ВВП, як і в докризовий період.

Одним із показників фіскальної політики країни, який показує наскільки в країні на державному рівні враховуються питання зменшення рівня бідності та

нерівності, є частка загальнодержавних витрат на соціальну допомогу, освіту, охорону здоров'я, тобто на категорії, які безпосередньо впливають на рівень і якість життя найбільш вразливих верств населення. Як видно з рис. 3, загальні витрати на соціальний захист, освіту та охорону здоров'я в Україні у 2017 р. склали 25,3 % від загальнодержавних витрат, відповідно середній показник цих витрат в Європейських країнах – 25,9 %. Одночасно витрати на освіту були на 1,3 % вищі за середній показник в Європейських країнах, а на охорону здоров'я, навпаки, на 2,3 % нижче. І хоча в середньому витрати на соціальні питання в Україні такі як в країнах Європи, існує місце для покращення. Так, наприклад, у Франції, Фінляндії, Німеччині, Італії ці витрати складають більше 30 % від загальних державних витрат, в основному за рахунок більших витрат на соціальний захист. Розглянемо більш детально державні видатки по цих трьох категоріях.

Витрати на охорону здоров'я в Україні порівняно зі середніми показниками Європейських країн дуже розрізняються. Хоча на початку 1995 р. композиція державних та приватних витрат на охорону здоров'я була майже ідентичною, до 2014 р. ситуація дуже змінилась (рис. 4, а).

Рис. 2. Видатки Державного Бюджету Європейських Країн, відсотоків ВВП. [побудовано за даними [4], [5], [6] та розрахунками автора]

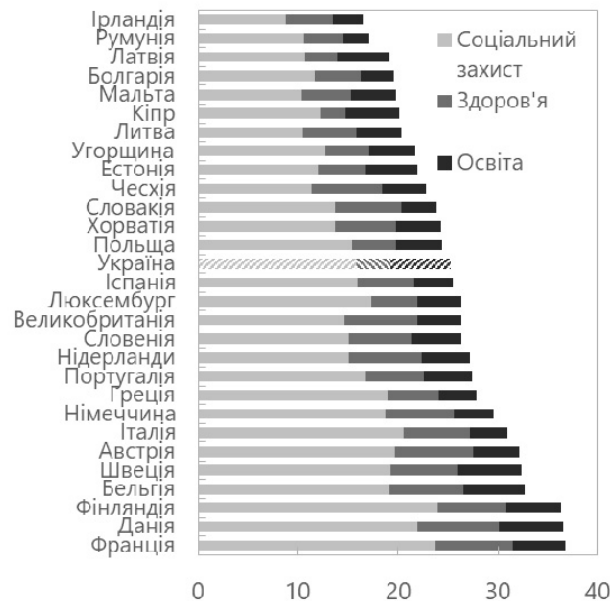

Рис. 3. Загальнодержавні витрати на соціальну допомогу, освіту, охорону здоров'я в Європейських країнах у 2017 р., у відсотках ВВП. [Побудовано за даними [5], [7], [8] та розрахунками автора]

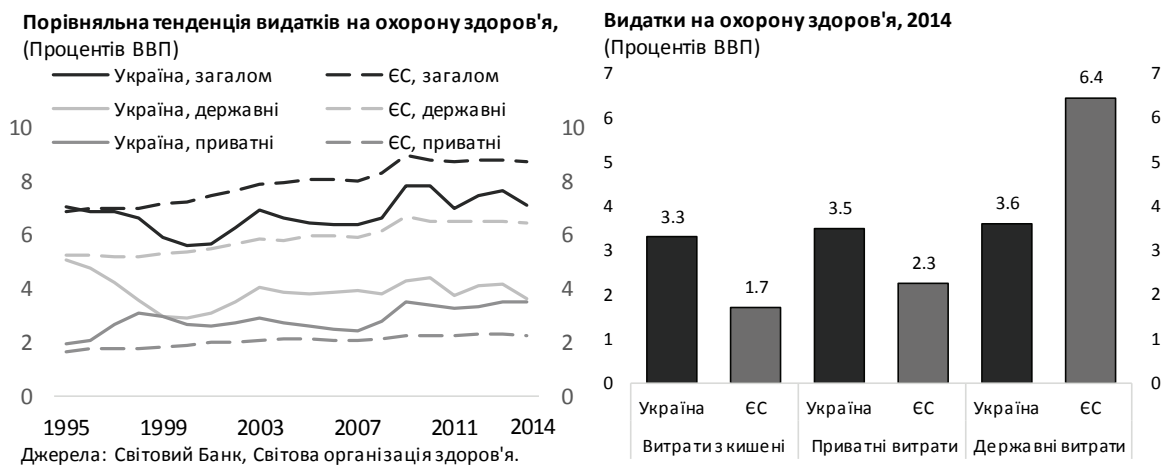

Рис. 4 (а, б) Державні видатки на охорону здоров'я в Україні та країнах Європейського Союзу. [побудовано за даними [6], [7], [9] та розрахунками автора]

Так, рівень загальних витрат на охорону здоров'я у відсотках до ВВП в Україні майже не змінився, в той час як в Європі він зріс майже на 2 процентних пункти. Приватні витрати в Україні зросли на 1,6 процентних пунктів, а в Європі тільки на 0,6 процентних пунктів. Найбільша різниця спостерігалась у державних видатках, які в Європі за цей період поступово зростали на 1,2 процентних пунктів, а в Україні навпаки скоротились на 1,5 процентних пунктів. Таким чином, зрозуміло, що в Україні більше навантаження витрат на охорону здоров'я припадає саме на домогосподарства. Витрати на здоров'я з кишені населення в Україні є вдвічі більшими ніж в країнах Європи (рис. 4, б). Згідно з даними Світового Банку державні витрати на охорону здоров'я у 2014 р. склали 11,6 % від загальних державних витрат, в той час як в Європейських країнах 13,8 %. Таким чином, на населення України припадає такий самий об'єм витрат на охорону здоров'я у процентному відношенні до ВВП (рис. 3.б), який витрачають приватні та державні установи.

В Європейських країнах, на відміну від України, витрати на охорону здоров'я з кишені населення майже вдвічі нижчі за приватні витрати та втричі нижчі за державні витрати. З даного аналізу стає зрозумілим, що в Україні, з точки зору підтримки бідних прошарків населення, необхідно збільшити частку державних витрат на охорону здоров'я, наблизивши її до частки витрат у Європейських країнах. Зі збільшенням державних витрат України на охорону здоров'я необхідно одночасно реформувати і саму систему охорони здоров'я, в тому числі запобігання захворюваностей, та зробити її більш ефективною. Звичайно, за умови обмеженості державного бюджету, яку зараз переживає Україна, реформування має використовувати різні підходи, такі як перерозподіл витрат на охорону здоров'я на користь бідних верств населення зі збереженням загального обсягу державних медичних витрат [2].

Освіта відіграє критичну роль у подоланні бідності, зменшенні нерівності та забезпеченні в країні сталого економічного розвитку [10]. Міжнародними організаціями [11] визнано, що освіта є фундаментом для майже всіх 17 цілей сталого розвитку¹ країни. Освіта покращує рівень життя, здоров'я, зменшує нерівність можливостей, сприяє мобільності на ринку праці та більш швидкому адаптуванню до структурних змін в економіці країни.

Державні видатки на освіту в Україні у 2017 р. склали 177916 млн. грн. або 6 % ВВП, що на 1,5 % вище ніж середній показник для Європейських країн цього періоду. Стосовно загальних державних витрат в Україні витрати на освіту складають 14,4 % від загальних витрат, що є на 3 % вище ніж середній показ-

ник для Європи (рис. 5).

Необхідно відмітити, що не зважаючи на те, що Україна згідно з міжнародними стандартами [12] має дуже високі показники стосовно якості та покриття освіти, деякі економісти вважають, що система освіти в Україні є нестійкою [13]. Серед недоліків було виділено наступні фактори: неякісні приміщення; брак сучасного обладнання та підручників; застарілі методи навчання, перевантажені теоретичними знаннями, які не мають практичного застосування; неофіційні платежі навчальним закладам з кишені батьків; низький соціальний статус педагогічної професії; низька оплата праці вчителів; відсутність можливостей для особистого та професійного зростання серед вчителів. Держава може вирішити всі вищезазначені проблеми через структурні зміни в системі освіти використовуючи більш цільове фінансування направлене на підвищення кваліфікації вчителів, перегляд оплати праці в сфері освіти, покращення освітнього обладнання та ефективності використання адміністративних ресурсів. Враховуючи, що державні видатки на освіту в Україні є одними з найвищих не тільки в Європі але й у світі, необхідно критично переглянути використання державних коштів.

Видатки на соціальну допомогу та пенсійне забезпечення в Україні у 2017 р. порівняно з Європейськими країнами, як зазначалось вище, складають 15,8 % ВВП і відповідають середньому показнику для Європи, що складає 15,5 % ВВП.

Державні витрати на пенсії в Україні одні з найвищих витрат в Європі. Водночас рівень середніх пенсійних виплат є одним із найнижчих. Вік виходу на пенсію серед чоловіків в Україні є одним із найнижчих, а серед жінок найнижчий в Європі (рис. 6).

Великий неформальний сектор, еміграція працездатного населення, а також старіння населення мають великий вплив на рівень коефіцієнту залежності пенсіонерів до платників податків. Рівень соціального внеску в Україні був знижений у 2015 р., і став одним з найнижчих в Європі, що привело до зниження доходів до пенсійних фондів. Таким чином, у 2016 р. Україна мала дефіцит пенсійного фонду, який досягнув 6 % ВВП. Це був другий за величиною дефіцит серед Європейських країн. Тому насамперед, необхідно забезпечити платоспроможність пенсійної системи та комплексно вирішувати проблеми в сфері пенсійного забезпечення, а саме вводити заходи для виводу економіки з неформального сектору, зменшувати можливості для дострокового виходу на пенсію, а також зменшувати нерівність серед отримувачів пенсій.

Стосовно загальних державних видатків витрати на соціальне забезпечення в Україні становлять 38 %, у Європейських країнах середні витрати на цю категорію складають 37,7 %. В Україні державою передбачена соціальна допомога у грошовій формі. У деяких країнах отримання державної соціальної допомоги визнається показником рівня бідності, в інших, у тому числі й в Україні, використовується поняття прожиткового мінімуму. Прожитковий мінімум являє собою вартісну оцінку споживчого кошика, який містить мінімальні набори продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг, необхідних для збереження здоров'я людини і забезпечення її життєдіяльності.

¹ Цілі Сталого Розвитку були встановлені Генеральною Асамблеєю ООН у 2015 р. на 2030 р. і включають в себе 17 глобальних цілей, а саме: викоринення бідності, викоринення голоду, здоров'я та благополуччя, якісна освіта, гендерна рівність, чиста вода та санітарія, доступна і чиста енергія, гідна праця та економічне зростання, промисловість, інновації та інфраструктура, зменшення нерівності, стабільні міста та громади, відповідальне споживання та виробництво, дії стосовно клімату, життя під водою, життя на землі; мир, справедливості і сильні інституції; партнерство заради цілей.

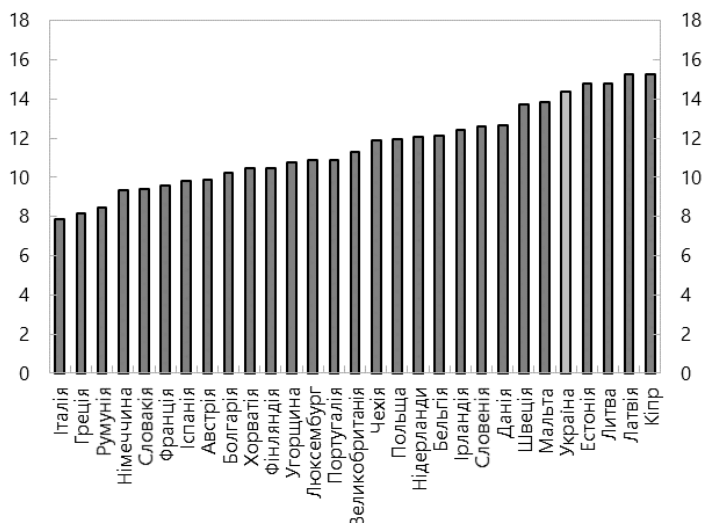

Рис. 5. Загальнодержавні витрати на освіту в Європейських країнах у 2017 р., у відсотках до загальних державних витрат. [побудовано за даними [5], [8], [14] та розрахунками автора]

Пенсійний вік за статтю, років, 2016

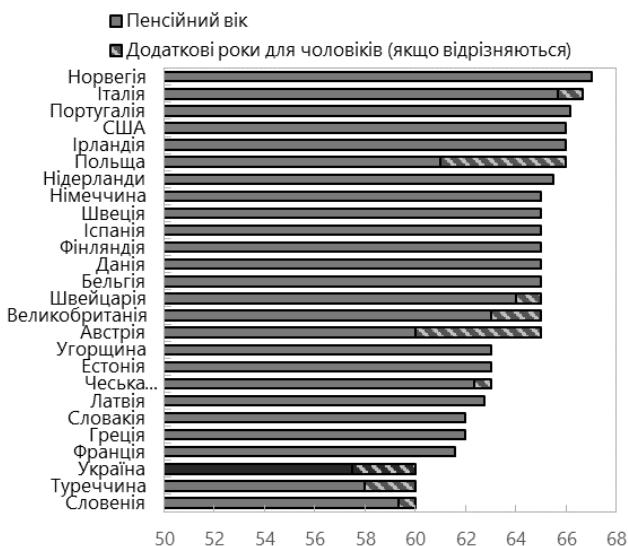

Рис. 6. Пенсійний вік в Україні та країнах Європи. [побудовано за даними [15] та розрахунками автора]

Законом України “Про Державний бюджет України на 2019 рік” було встановлено прожитковий мінімум², який буде поступово збільшуватись до кінця року. Прожитковий мінімум або споживчий кошик відрізняється в різних країнах. У розвинених Європейських країнах споживчий кошик охоплює більшу кількість товарів та послуг ніж в менш розвинених. Так, наприклад, в Україні споживчий кошик у 2018 р. нараховував 296 найменувань, в Англії – 350 найменувань, у Німеччині – 475 найменувань. Важливим показником є не тільки кількість та розмір кошика, але й категорії, які включені та найкраще відображають загальний

рівень життя у країні. Так, наприклад, у Великобританії до споживчого кошика занесені витрати на Інтернет, квитки на спортивні події, послуги садівника. У Німеччині до загального набору товарів та послуг включені витрати на медичний прилад для вимірювання тиску. У Франції включені витрати на послуги перукаря та косметичні засоби, а також харчі для домашніх тварин. В Україні, на відміну від розвинених країн, більша частина витрат кошика пов’язана з продуктами харчування.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного аналізу можна зробити наступні висновки. Фіскальна політика відіграє критичну роль у вирішенні питань зменшення бідності та нерівності. Після світової фінансової кризи 2007 р. заходи фіскальної консолідації в Україні негативно вплинули на рівень життя найбідніших верств населення і включали в себе зниження соціальних виплат, зменшення компенсацій працівникам, субсидій, скорочення витрат на соціальний захист, освіту, здоров’я. На сьогоднішній день в Україні частка загально-

² Прожитковий мінімум в Україні в 2019 р. складає: (1) на одну особу в розрахунку на місяць у розмірі 1 853 грн., а з 1 грудня – 2 027 грн., (2) для основних соціальних і демографічних груп населення: дітей віком до 6 років: 1 626 грн., з 1 грудня – 1 779 грн.; дітей віком від 6 до 18 років: 2 027 грн., з 1 грудня – 2 218 грн.; працездатних осіб: 1 921 грн., з 1 грудня – 2 102 грн.; осіб, які втратили працездатність: 1 497 грн., з 1 грудня – 1 638 грн.

державних витрат на категорії, які безпосередньо впливають на рівень і якість життя найбільш вразливих верств населення, є середньою серед Європейських країн. Незважаючи на це рівень життя в Україні є нижчим ніж в Європі, що говорить про неефективність використання державних коштів. На відміну від Європейських країн державні витрати на охорону здоров'я в Україні за останні десятиріччя поступово скорочуються, велика частка витрат припадає на населення. Тому для підтримки бідних прошарків населення, необхідно збільшити частку державних витрат на охорону здоров'я, наблизивши її до частки витрат у Європейських країнах, реформувати саму систему охорони здоров'я, в тому числі запобігання захворюваностей, та зробити її більш ефективною. Освіта відіграє важливу роль у подоланні бідності, зменшенні економічної нерівності, покращує рівень життя, здоров'я, зменшує нерівність можливостей, сприяє мобільності на ринку праці та більш швидкому адаптуванню до структурних змін в економіці країни. Система освіти в Україні є нестійкою та потребує державного втручання, а саме проведення реформ використовуючи більш цільове фінансування, орієнтоване на структурні зміни в системі освіти, підвищення кваліфікації вчителів, перегляду оплати праці в сфері освіти, покращення освітнього обладнання та ефективності використання адміністративних ресурсів. Враховуючи, що державні видатки на освіту в Україні є одними з найвищих не тільки в Європі, але й у світі, необхідно критично переглянути використання державних коштів. Державні витрати на пенсії в Україні є одними з найвищих витрат в Європі. Водночас рівень середніх пенсійних виплат є одним із найнижчих. Великий неформальний сектор, еміграція працездатного населення, а також старіння населення мають великий вплив на рівень коефіцієнту залежності пенсіонерів до платників податків. За таких умов, насамперед, необхідно забезпечити платоспроможність пенсійної системи та комплексно вирішувати проблеми в сфері пенсійного забезпечення, а саме вводити заходи для виводу економіки з неформального сектору, зменшувати можливості для дострокового виходу на пенсію, а також зменшувати нерівність серед отримувачів пенсій.

Список використаних джерел

1. *Concept and practice of a living wage 2018*. Eurofound. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2018/concept-and-practice-of-a-living-wage>
2. Gabriela Inchauste, Nora Lustig. *How do taxes and transfers impact poverty and inequality in developing countries?* World bank blogs. 2017. URL: <https://blogs.worldbank.org/developmenttalk/how-do-taxes-and-transfers-impact-poverty-and-inequality-developing-countries>
3. Database. *World Economic Outlook*. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/01/weodata/index.aspx>
4. Gabriela Inchauste, Nora Lustig, and others. *The distributional impact of taxes and transfers: evidence from eight low- and middle-income countries*. 2017. *Directions in development; poverty*. Washington, D.C. World Bank Group. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/947831504161332955/The-distributional-impact-of-taxes-and-transfers-evidence-from-eight-low-and-middle-income-countries>
5. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>

6. Сайт Світового Банку, база даних "Світові індикатори розвитку». URL: <http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/>

7. Сайт Міжнародної Організації Праці. URL: <https://www.ilo.org>

8. Сайт Eurostat URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home>

9. Сайт Світової Організації Здоров'я. URL: <https://www.who.int/home>

10. *Education at a Glance 2018*. // OECD Indicators. OECD Publishing, Paris. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

11. *Global Education Monitoring Report*. 2016. UNESCO. URL: <https://en.unesco.org/gem-report/taxonomy/term/198>

12. UN UNESCO institute for Statistics – Sustainable Development Goals. URL: <http://uis.unesco.org/en/home>

13. Kahkonen S. *Why Ukraine's Education System is Not Sustainable*. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/opinion/2018/09/12/why-ukraines-education-system-is-not-sustainable>

14. Сайт МВФ, база даних Державна фінансова статистика. URL: <https://data.imf.org/?sk=a0867067-d23c-4ebc-ad23-d3b015045405>

15. Сайт OECD. URL: <https://data.oecd.org>

References

1. *Concept and practice of a living wage 2018*. Eurofound. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2018/concept-and-practice-of-a-living-wage>

2. Gabriela Inchauste, Nora Lustig. *How do taxes and transfers impact poverty and inequality in developing countries?* World bank blogs. 2017. URL: <https://blogs.worldbank.org/developmenttalk/how-do-taxes-and-transfers-impact-poverty-and-inequality-developing-countries>

3. Database. *World Economic Outlook*. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/01/weodata/index.aspx>

4. Gabriela Inchauste, Nora Lustig, and others. *The distributional impact of taxes and transfers: evidence from eight low- and middle-income countries*. 2017. *Directions in development; poverty*. Washington, D.C. World Bank Group. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/947831504161332955/The-distributional-impact-of-taxes-and-transfers-evidence-from-eight-low-and-middle-income-countries>

5. State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>

6. Database. World Bank. *World development indicators*. URL: <http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/>

7. Database. International Labor Organization. URL: <https://www.ilo.org>

8. Database. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home>

9. Database World Health Organization. URL: <https://www.who.int/home>

10. *Education at a Glance 2018*. OECD Indicators. OECD Publishing, Paris. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>

11. *Global Education Monitoring Report*. 2016. UNESCO. URL: <https://en.unesco.org/gem-report/taxonomy/term/198>

12. UN UNESCO institute for Statistics – Sustainable Development Goals - <http://uis.unesco.org/en/home>

13. Kahkonen S. *Why Ukraine's Education System is Not Sustainable*. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/opinion/2018/09/12/why-ukraines-education-system-is-not-sustainable>

14. Database IMF Government Finance Statistics URL: <https://data.imf.org/?sk=a0867067-d23c-4ebc-ad23-d3b015045405>

15. Database. OECD. URL: <https://data.oecd.org>